

דמויות הוד בארץ ישראל

לפניכם כרטיס מידע על המהרי"ל דיסקין – אחד מהרבנים שפעלו בירושלים, לפני מאה שנה ויותר ודאגו ליישוב היהודי בארץ ישראל.

מטרות:

1. היכרות עם דמויות הוד אשר פעלו בארץ ישראל במאה הקודמת.
2. לבחון את הערכים על פיהם פעלו רבנים אלו.
3. להביא למודעות את תרומתם של הרבנים בסיועם לתושבי ירושלים.

עזרים: כרטיסי הפעלה- מובאים בסוף ההפעלה.

מהלך ההפעלה:

משימה:

קראו בעיון את כרטיסי המידע, בחרו מתוך סל המשימות משימה אחת לבצוע קבוצתי:

- תכננו סיור בעקבות הרב.
- הכינו מפה בעקבות חיי הרב ומקומות בהם שהה תוך ציון שנים, מסעות ופעולות מיוחדות.
- עצבו בול לזכרו של הרב. יש לבטא בשפה חזותית את פועלו וגדלותו.
- הוסיפו לפחות שלושה סיפורים על הרב שלא הובאו כאן!
- כתבו שיר המביע את פועליו וכולל את תולדות חייו.
- הביאו דבר תורה שכתב או דברים שאמר.
- בטאו במחזה את אחד הסיפורים שקראתן על הרב.

כרטיסי מידע:

הרב משה יהושע יהודה לייב דיסקין - מהרי"ל דיסקין

י' בכסלו תקע"ט (1818) – כ"ט בטבת תרנ"ח (1898)

הרב משה יהושע יהודה לייב דיסקין, המכונה מהרי"ל דיסקין, היה מגדולי רבני ירושלים ומגדולי הדור, פוסק, פרשן ומנהיג דגול. רבים פנו אליו לקבל עצות בענייני הלכה ואף ברכות ונושעו. הוא היה מעביר שיעורים שנחשבו עמוקים ונועדו למתי מעט מהעילויים שבתלמידי החכמים. לא היה חולק על גדלותו בתורה. הוא היה גם איש ציבור שפעל רבות להקמת מוסדות לנזקקים, כמו בית היתומים הגדול דיסקין, שנקרא על שמו. הוא עמד בראש ישיבת אוהל משה אותה הקים ולימד בה. כתב גם ספרים בהלכה, חידושים ופרשנות לתורה. ספריו תורת אוהל משה ופני משה, הם חידושים על ספר שמות ואגדות הש"ס. המהרי"ל נודע בהנהגתו התקיפה לשימור חומות הדת. הוא לא ירא מפני איש ויראתו הייתה מרבוש"ע בלבד.

במשך חייו שמר הרב דיסקין על קשר תמידי עם גדולי ישראל באירופה, בין היתר עם הרב יצחק אלחנן ספקטור בליטא, הרב עזריאל הילדסהיימר בגרמניה ורבנים נוספים.

תולדותיו:

המהרי"ל נולד בהורדנה שבבלרוס, נצר למשפחת רבנים ידוע, אביו הרב בנימין דיסקין היה רב העירה. סבו וסבתו עלו ארצה עם תלמידי הגר"א והתיישבו בצפת. מנעוריו נודע כעילוי. בגיל 27 החל לשמש ברבנות בערים שונות וביניהן בריסק, שם נודע בכינוי הרב מבריסק על שם מקום הרבנות האחרון שלו לפני עלייתו ארצה. בשנת התרל"ז (1877) עלה לא"י וקבע את ביתו ברחוב חברון בעיר העתיקה בירושלים, בה שימש ברבנות עד לפטירתו. מסופר עליו שהיה מקפיד, כי בכל דירה שהיה גר בה, יהיו חלונותיה פונים להר הבית, כדי שלא יעברו 30 יום בלא שיראה את הר הבית.

לאחר פטירת אשתו הראשונה, נשא לאישה את שרה סוניה לבית רטנר. כאשר נישאה לרב דיסקין, הביאה עימה נדוניה של 40,000 זהובים, איתה הקים בה'תרמ"א 1881 את בית היתומים דיסקין ואת ישיבת אוהל משה. אשתו של הרב דיסקין נודעה בכינויה הרבנית מבריסק, והייתה דמות חשובה בקהילה. הרב דיסקין סייע בהקמת פתח תקווה ושימש פוסק ורב עבור המתישבים.

על מצבתו נחקק: פה נגזז ארון הקודש, רבן ומאורן של ישראל, יחיד הדור ופלאו.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

בית היתומים דיסקין בירושלים, הוקם בשנת 1880

בית היתומים דיסקין-אויירבאך]

בירושלים נחשף הרב דיסקין למצבם הקשה של רבים מתושביה. בעיר חיו מהגרים שלחלק גדול מהם לא היו קרובים היכולים לטפל בהם במקרה של מות אב או אם המשפחה. העיר גם סבלה ממגפות תקופתיות שגרמו למותם של רבים מהחולים. הוא הבין כי יש צורך למצוא פתרון למצבם של היתומים שנשארו ללא קרוב ומודע, כדי שלא יגיעו לבתי היתומים של המיסיון. בשנת התרמ"א 1881 הקים הרב דיסקין את בית היתומים דיסקין בחצר ביתו.

פטירתו של הרב דיסקין הניחה את בית היתומים ללא פטרון ומצבו הידרדר. הרב מנחם נתן אוירבאך, נכדו של הרב מאיר אוירבאך שנחשב לרבה של הקהילה האשכנזית בדור הקודם ובעל קשרים משפחתיים ענפים עם אישים בעלי השפעה ביישוב הישן נרתם למען גיוס משאבים לבית היתומים מהפזורה היהודית. יזמתו הקנתה לו את ניהול בית היתומים, והוא נקרא מעתה בית היתומים דיסקין-אויירבאך.

קבר המהרי"ל דיסקין בהר הזיתים

להלן חמישה סיפורים על הרב דיסקין שמהם ניתן ללמוד על אישיותו הדגולה.

הספר שעלה לנו ביוקר

רבי יהושע לייב דיסקין, רבה של בריסק, ראה במנהג הבאת ספר תורה אל בית המשפט הממשלתי, במקרה של השבעת בעל דין יהודי, פגיעה בכבוד התורה. הוא המתין לשעת כושר, וכאשר נתבע יהודי מבני עירו לדין, ושוב הגיעו שליחי הרשות לקחת ספר תורה, נאמר להם כי פקודת הרב היא שאין להוציא ספר תורה מן ההיכל. שבו השליחים בידיים ריקות, והודיעו לשופט את דבריו הנחרצים של הרב החדש. רבי יהושע לייב הוזמן לבית המשפט כדי לנמק את סירובו. שאל אותו השופט: "מה הטעם לאיסור שלך?"

"אנו חסים על הספר. הוא עלה לנו ביוקר", ענה רבי יהושע לייב לשופט. על פני השופט עלתה הבעת תמיהה.

"הספר הזה עלה לנו ברבבות נפשות מישראל ששפכו דמם למענו, עונו, נשרפו ונרצחו. על קיום תג אחד שבו, הועלו רבבות מהם על המוקד". דבריו של הרב נאמרו ברגש ובלהט, ועשו רושם גדול על השופט. המילים הצליחו לחדור אל לבו. הוא קם ממקומו והבטיח בו במקום לבטל את הנוהג.

מאותו יום נהג השופט לעתים תכופות להעביר לשיפוטו של הרב משפטים מסובכים שהוגשו לבית המשפט.

גם כשהידיים כבולות באזיקים

בשנת תרל"ז - 1877 הלשין יהודי מומר, על רבי יהושע לייב דיסקין, רבה של בריסק, לפני השלטונות הרוסיים. מיד הובל הרב לבית האסורים בהורודנה, שם הושם באזיקים בחברת פושעים פליליים. יהדות הגולה הזדעזעה והחלה פעילות רבה לשחרורו. התקשרו עם עורך דין יהודי מפורסם, שאינו שומר מצוות, אשר קיבל עליו את הסנגוריה במהלך המשפט. יומיים לפני מועד המשפט, נכנס עורך הדין אל חדר המאסר של הרב לשם התייעצות על אופן עריכת ההגנה וסידור הטענות. לתדהמתו, הרב, שסכנה איומה ריחפה עליו, הפנה את פניו לקיר, וסגר את שתי עיניו.

"מה זה ועל מה זה?", שאל את הרב, והרב ענה לו: "אסור להסתכל בפני רשע".

עורך הדין נדהם והתפעל מעוז רוחו של הרב גם בשעה קשה זו, וגם כלפי מצילו, כביכול. לאחר שהתאושש, ניסה להשפיע על הרב שיצהיר הצהרה מסוימת במשפט, שתוכל להקל מעט על טענות הסנגוריה. אולם ר' יהושע לייב דחה את הצעתו, וסירב לטעון טענה שקרית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

בעת המשפט, נאם הפרקליט נאום סנגוריה ממושך, וייחד את הדיבור על גדולתו של הרב, שגדולי הגולה מרכינים לפניו ראש, וציין את האמת העקבית שבה הוא חי, עד שסירב אפילו להביט בפניו. ציון עובדה זו, עוררה הפתעה אצל השופטים ובחסדי ה' יצא הרב זכאי במשפט, נטש את הגולה, ועלה לארץ הקודש.

כבוד אבי מעל כבודי

כאשר החליף רבי יהושע לייב דיסקין את דירתו בירושלים – שחר אדם שיוביל בידיו את הכתבים הרבים של חידושי התורה שהיו בביתו. הכתבים הונחו בשתי תיבות, ורבי יהושע לייב ציווה את נושא התיבות:

"החזק את התיבה הזו למעלה, ואת האחרת – למטה, ואל תהפוך חלילה את סדרן".

"בסדר גמור", השיב הפועל.

לכל אורך הדרך לחש רבי יהושע לפועל: "היזהר, אל תחליף את התיבות, אל תהפוך את סדרן. אנא, במטותא ממך, הקפד על כך מאוד".

נושא התיבות לא הצליח לעצור את סקרנותו, ושאל:

"רבי, מה כל החרדה אם ישתנה בידי סדר התיבות? למה זה כל כך חשוב?" הסביר לו רבי יהושע לייב: "התיבה העליונה מכילה את כתבי תורתו של אבי, בתיבה התחתונה מונחים כתבי ידי שלי, ואין זה הוגן שאפילו שעה אחת יהיו כתבי אבי תחת הכתבים שלי".

מתייסר בייסורי אחיו

בשנת תרל"ט- , פקדה את ארץ ישראל בצורת קשה. הגרי"ל דיסקין זצ"ל החל בפעולות מקיפות, להקלת מצוקת הבצורת. בעיצומה של תקופה קשה זו, חלה הגרי"ל דיסקין בקשיי נשימה. הרופא אמר, שהמחלה באה עקב דאגתו הרבה למזונם של בני ירושלים ונשיאתו בסבלם. מתייסר היה עם מוכי הרעב, עד שהוכה גם הוא בחולי.

התפעל הרופא: "כשהעלילו עליו עלילת שווא בברסק, כשצפוי היה לשנות מאסר ארוכות לא חלה. כאשר נכלא עם פושעים אלימים, לא חלה. כשנמלט בניסים והסתתר בפריס, בעוד הבולשת הרוסית מחפשת אחריו, לא חלה. כי בכל אלו ריחפה הסכנה על ראשו בלבד, אך כאשר אחרים מתייסרים וסובלים - הוא סבל עמם את סבלם, נשא עמם בעול, חש את כאבם והתייסר עימם. עד שחלה..."

אבא של כולם

בשנת תר"מ 1880 יסד המהרי"ל דיסקין את המוסד הגדול "בית יתומים דיסקין". וכה אמר למנהל המוסד: לך וחפש בכל אורוות הסוסים ותחנות העגלות, כשתראה ילד יהודי הרוחץ את הסוסים ומושח את אופני העגלות מפני דחקותו, הביאהו אל בית היתומים שלי.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

בשנת תרל"ט 1879 כאשר פקדה בצורת את ירושלים. משפחות רבות סבלו חרפת רעב והתקיימו בקושי רב. בהרבה בתי אב כלתה פרוסת לחם. הרעב היה כה כבד, עד שבאחד הימים נודע על שני יהודים עטופי רעב ונפוחי כפן שנפחו את נשמתם בהיותם מתגוללים בעזרת נשים בבית הכנסת. בהיוודע הדבר למהרי"ל דיסקין, נרעש כולו וניגש לאלתר לפעולות הצלה. תיכף הוקם בית תבשיל, אשר שעריו נפתחו בפני כל עני וכושל. בנוסף לכך נשכרו כמה דירות ששמשו בתי מחסה לעניים. נוסדה אגודה מיוחדת בשם "מושב זקנים וחונני דלים", שדאגה שלא תסתובב בעיר שום נפש רעבה או צמאה. אגודה זו הגדילה לעשות, וזכרה לא יסוף מקרב זקני ירושלים, שהיו עדים לפעולותיה הברוכות. האגודה המשיכה בעבודתה הקדושה, עד כלות הבצורת מעיר הקודש.